

2017. decemberi mérnök évfordulók, emléknapok

1. – Rádiózás napja

Annak emlékére, hogy 1925-ben e napon kezdődött hazánkban a rendszeres rádiós műsorsugárzás az 546 méteres középhullámon. Az adóállomás Budapest néven jelentkezett és Demény Károly államtitkár, a Magyar Királyi Posta vezérigazgatója magyar, francia valamint angol nyelven szólt a hallgatókhoz.

2. – Emberiség második tűzgyújtása

Enrico Fermi, Szilárd Leó és Wigner Jenő irányítása mellett 1942-ben e napon Chicagóban titkos körülmények között, egy stadion lelátója alatti térben megvalósult az „atom-máglya”, az emberiség 2. tűzgyújtása: a világon először sikerült a mérnök-tudósoknak a szabályozott nukleáris láncreakció beindítása és önfenntartása. Az atom-reaktor szabadalmát E. Fermi és Szilárd L. kapta meg.

3. – 25 éves az SMS (Short Message Service – rövid-üzenet-szolgáltatás)

A szöveges üzenetet megalapozó ötlet már 1988-ban létezett, amikor a technológiát az Európai Távközlési Szabványügyi Intézet (ETSI) az első digitális páneurópai szabvány, a GSM alá vonta. Az Ericsson az egyik kulcsszereplő volt a szabvány kialakításában, a fejlesztők erős, megbízható rendszert és hálózatot akartak építeni. Kezdetben az SMS-sel csupán a fogyasztókat szerették volna értesíteni a hangposta üzenetek érkezéséről. Az első szöveges üzenetet, amit két ember először váltott egymással, 1992-ben e napon küldték, és az állt benne: *Boldog karácsonyt!*

Az SMS, a mobiltelefonnal együtt akkor terjedt el igazán, amikor megjelentek a feltöltő-kártyás, azaz előre fizetős (pre-paid) szolgáltatások. Az Ericsson elsők között tette lehetővé az SMS valós idejű díjszámítását, ami csak ezután vált tömegpiaci szolgáltatássá. Ez fontos lépés volt, mert segítette a fogyasztóknak, hogy kordában tartsák kiadásait, a mobil szolgáltatók pedig biztosak lehettek benne, hogy megkapják a szolgáltatás ellenértékét. A feltöltő-kártyás rendszer elsősorban a feltörekvő piacok alacsonyabb jövedelmű fogyasztói számára volt vonzó, így az első felhasználók is közülük kerültek ki tömegesen. A szolgáltatások igénybevétele ma már nemcsak feltöltő-kártyás konstrukcióban ellenőrizhető, a valós idejű díjszámítással a fogyasztók egészen pontosan nyomon követhetik költségeiket és adatforgalmukat. Sok évbe telt, mire az iparág felismerte az SMS-ben rejlő lehetőségeket, a fogyasztók ma már évente körülbelül 10 trillió szöveges üzenetet küldenek a globális hálózatokon keresztül.

7. - 110 éve született Kovács Károly Pál mérnök

Budapesten született Kovács Károly Pál (1907-1989) Kossuth-díjas gépészmérnök, akadémikus. 1946-ig a Ganz Villamossági Gyárban dolgozott. 1946-ban lett magántanár a Műegyetemen az aszinkron motorok különleges alkalmazásai témakörből. 1951-től 1956-ig a BME tanszékvezető egyetemi tanára volt, a villamos-gépek üzemtana előadója. 1957-ben törvénysértő módon elbocsátották állásából, akadémiai tagságát felfüggesztették, tanszékét megszüntették. Mikor 1964-ben rehabilitálták, az energia-gépiparban dolgozott tovább. Részt vett a Ganz Villamossági Művek automatizálási részlegének létrehozásában.

1964-től nyugdíjazásáig, 1970-ig a Villamos-energiaipari Kutatóintézet igazgatója volt. 1970-1978-ban az USA-ban a Colorado egyetemen vendégtanár, ezt követően Torontóban, Washingtonban, Braunschweigban, Aachenben, Erlangenben, Zürichben tanított egyetemeken. Itthon 15 éven át segítette a gépészmérnöki kar elektrotechnikai tanszékének munkáját.

9. – 170 éve született kislelődy Liphay (Schwarzel) Sándor mérnök

Tatán született kislelődy Liphay (Schwarzel) Sándor (1847-1905) mérnök, egyetemi tanár, akadémikus. A Műegyetemen az út-, vasútépítés valamint a víz- és hídépítészet tanáraként, a mérnöki tekintély megteremtése érdekében 1888-ban ő javasolta a műszaki doktori cím bevezetését, melyet 1902-ben az ő kiváló tanítványa, Zielinski Szilárd szerzett meg elsőként. Jelentős volt a közlekedésügyi műszaki szakirodalmi működése is.

11. – 225 éve kezdődött az első főiskolai jellegű képzés Szegeden

A király engedélyével felállított két osztályos líceumban, az otthon adó szegedi piarista gimnázium épületében, 1792-ben 4 tanárral és 16 diákkal e napon kezdődött az oktatás. Mennyiségtant, fizikát és gazdaságtant is tanítottak. Az itt végzett hallgatók az egyetem bölcsészeti karán szigorlatot tehettek. Megszűnéséig, 1859-ig e líceum volt Dél-Magyarország egyetlen főiskolai jellegű intézménye.

13. – 130 éve született Pólya György matematikus

Budapesten született Pólya György (1887-1985) matematikus, akadémikus, egyetemi tanár, kiváló tudós, akiben a modern matematikai heurisztika megalkotóját tiszteljük. Legismertebb munkái: a 16 nyelvre lefordított Gondolkodás iskolája, továbbá a Problémamegoldás iskolája. Matematikai eredményeit elsősorban a komplex függvénytan, a valószínűség-számítás, a véletlen bolyongások elmélete, az algebrai egyenletek, a kombinatorika, a geometria és a számelmélet területein érte el.

16. – 130 éve született Gyulai Zoltán fizikus

Az erdélyi Pipén (ma: Pipea) született Gyulai Zoltán (1887-1968) nemzetközi híró kísérleti fizikus professzor, akadémikus. Jelentősek voltak az alkálifém-halogenid kristályok fényelektromos és elektromos tulajdonságainak vizsgálatai, valamint a kristálynövekedéssel kapcsolatos kutatásai.

24. – Neumann János a 20. század meghatározó embere

A Financial Times 1999. december 24-ei számában megjelent felmérés szerint a 20. század legjelentősebb személyének deklarálták a Budapesten született Neumann János (1903-1957) zseniális matematikust, világhíró mérnök-fizikust, aki a tárolt programvezérlés (TPV) elvének kidolgozója volt. Nevéhez fűződik a játékelmélet megteremtése és számos közgazdasági alapvetés is.

26. – 275 éve született Born Ignác tudós

Gyulafehérváron született Born Ignác (1742-1791) erdélyi szász geológus, felvilágosult tudós, udvari tanácsos, a világ első nemzetközi tudományos társaságának az alapítója. Világhírért egy új kohászati eljárás, az amalgámolás alapította meg, melyben az aranynak és ezüstnek érceiből higannyal való kivonását az addiginál gazdaságosabb módon oldotta meg. Javaslatára alapították meg az első nemzetközi bányászati egyesületet, melynek 1789-ben 147 tagja volt.

27. – 170 éve létesült az első távíró vonalunk

1847-ben e napon helyezték üzembe az országunk első távírvonalát Bécs és Pozsony között. A vonalat a bécsi kormány 1848. június 12-én megszüntette, és csak 1850-ben nyitotta meg újra.

Felhasznált irodalom:

- *Évfordulóink a műszaki és természettudományokban – MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága sorozatának kötetei*
- *História – Tudósnaptár - Természettudósokhoz kapcsolódó évfordulók - <http://tudosnaptar.kfki.hu/historia/>*
- *Mérnökök évfordulói 2017-ben – Magyar Mérnöki Kamara (www.mmk.hu) Történeti Bizottsága*
- *Nagy Ferenc szerk.: Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig – 1997. – BETTER – MTESZ – OMIKK*
- *Kenyeres Ágnes szerk.: Magyar Életrajzi Lexikon I-IV. – 1967-1990. – Akadémiai Kiadó*
- *Egyéb életrajzi és műszaki források*

Készítette: Sipos László József villamosmérnök, minőségügyi szakmérnök